

Sygn. akt IV CSK 80/20

POSTANOWIENIE

Dnia 14 sierpnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marcin Krajewski

w sprawie z wniosku P. K.
przy uczestnictwie M. K.
o wpis,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 14 sierpnia 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w R.
z dnia 13 września 2019 r., sygn. akt IV Ca [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 13 września 2019 r. Sąd Okręgowy w R. zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w R. z 1 kwietnia 2019 r. w ten sposób, że uchylił zaskarżony wpis, oddalił wniosek o jego dokonanie i nakazał Sądowi Rejonowemu wykreślenie wpisu. Zaskarżony wpis polegał na zmianie w dziale II księgi wieczystej określenia współwłasności jako współwłasności łącznej współników spółki cywilnej na współwłasność ułamkową w udziałach po ½ na rzecz wnioskodawcy i uczestniczki postępowania.

Wnioskodawca wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jako oczywiście uzasadnionej, podnosząc że sąd wieczystoksięgowy wykroczył poza swoją kognicję w związku z wyrażeniem wątpliwości co do skuteczności

oświadczenia o wypowiedzeniu udziału w spółce cywilnej przez wnioskodawcę. W ocenie skarżącego istnienie spełniającego wszelkie wymogi formalne dokumentu obejmującego wskazaną czynność prawną winno skutkować dokonaniem wpisu zgodnie ze złożonym wnioskiem.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, wyrażającym się w szczególności w konieczności zapewnienia jednolitej wykładni i jednolitego stosowania prawa.

Skarżący oparł wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., tj. oczywistym uzasadnieniu skargi. Przesłanka ta byłaby spełniona, gdyby zaskarżone orzeczenie zapadło z oczywistym, rażącym naruszeniem przepisów prawa lub podstawowych zasad obowiązujących w praworządnym państwie, widocznym bez konieczności prowadzenia bardziej szczegółowej analizy. Uznanie oczywistej wadliwości orzeczenia wymaga wykazania jego sprzeczności z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni i niepozostawiającymi sądowi swobody oceny albo z podstawowymi zasadami orzekania (por. post. SN z 20 marca 2019 r., I CSK 475/18; z 11 kwietnia 2018 r., IV CSK 506/17; z 16 kwietnia 2018 r., IV CSK 529/17; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 728/17; z 15 maja 2018 r., II CSK 2/18; z 10 maja 2018 r., I CSK 798/17; z 23 maja 2018 r., I CSK 36/18; z 29 maja 2018 r., I CSK 42/18; z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z 16 kwietnia 2018 r., IV CSK 534/17; z 12 marca 2018 r., III CSK 291/17; z 22 kwietnia 2016 r., V CSK 650/15).

Dla rozstrzygnięcia wniosku skarżącego kluczowe znaczenie przypisać należy normie wynikającej z art. 626⁸ § 2 k.p.c. w zw. z art. 626⁹ k.p.c., zgodnie z którą, rozpoznając wniosek o wpis, sąd wieczystoksięgowy bada treść i formę wniosku,

dołączonych do niego dokumentów oraz treść księgi wieczystej, przy czym oddala wnioski w razie braku podstaw lub istnienia przeszkód do jego dokonania.

Chybione jest stanowisko skarżącego, który upatruje w art. 626⁸ § 2 k.p.c. podstawy do ograniczenia roli sądu w postępowaniu wieczystoksięgowym w istocie wyłącznie do realizacji funkcji rejestrowych, z wyłączeniem możliwości badania czynności stanowiącej podstawę wpisu pod względem jej skuteczności materialnoprawnej. W ocenie skarżącego ograniczona kognicja sądu wieczystoksięgowego nie dopuszcza odmowy dokonania wpisu na podstawie okoliczności ujawnionych po analizie stanowiska uczestnika postępowania wieczystoksięgowego. Stanowisko to nie może zostać uznane za uzasadnione w stopniu oczywistym (zob. post. SN z 18 lutego 2005 r., V CK 771/04; post. SN z 18 czerwca 2009 r., II CSK 4/09; post. SN z 4 kwietnia 2017 r., I CSK 514/16).

Publiczny rejestr ksiąg wieczystych stanowi jedną z podstaw bezpieczeństwa obrotu prawnego, wobec czego obowiązkiem sądu jest przeciwdziałanie dokonywaniu wpisów niezgodnych ze stanem prawnym. Istnienie możliwości usunięcia niezgodności stanu ujawnionego w księdze wieczystej ze stanem rzeczywistym w drodze powództwa przewidzianego w art. 10 u.k.w.h. nie powinno wyłączać obowiązku sądu zapobiegania dokonywaniu wpisów niezgodnych z prawem, zwłaszcza gdy sąd ma stosowną wiedzę odnośnie do przyczyn wykluczających wnioskowany wpis. Stan prawny ujawniony w księdze wieczystej powinien być stanem pewnym, wynikającym ze zdarzeń lub czynności prawnych, które nie budzą wątpliwości. (zob. post. SN z 4 kwietnia 2017 r., I CSK 514/16).

Rolą art 628⁸ § 2 u.k.w.h. jest ograniczenie środków dowodowych, z których można skorzystać w postępowaniu o wpis, z uwzględnieniem obowiązującej w jego ramach zasady formalizmu i pisemności postępowania (art. 31 ust. 1 i 2 u.k.w.h.). Ograniczenie to nie obejmuje dokumentów, na podstawie których uczestnik postępowania kwestionuje zasadność dokonania wpisu, a oparcie się na nich przez sąd wieczystoksięgowy nie skutkuje przekroczeniem jego kognicji. W orzecznictwie przyjmuje się, że dokumenty i fakty znane sądowi z pism lub środków zaskarżenia złożonych przez skarżącego wpis uczestnika podlegają ocenie na tych samych zasadach, jak dokumenty dołączone do wniosku, który jest przedmiotem rozpoznania (zob. post. SN z 14 czerwca 2017 r., IV CSK 657/16; post. SN

z 13 kwietnia 2018 r., I CSK 324/17; post. SN z 16 maja 2019 r., I CSK 647/18; post. SN z 3 lipca 2019 r., II CSK 807/18; post. SN z 24 stycznia 2020 r., IV CSK 464/19).

Nie jest wadliwe w stopniu oczywistym stanowisko Sądu Okręgowego, który - wobec przedłożenia do akt sprawy przez uczestniczkę postępowania szeregu dokumentów - powziął wątpliwości co do skuteczności wypowiedzenia przez wnioskodawcę udziału w spółce cywilnej. Jak wskazał Sąd Okręgowy, między stronami powstał spór co do tego, czy spółka istnieje, a jego podstawę stanowi istotna dla niniejszego postępowania okoliczność, czy wypowiedzenie przez wnioskodawcę udziału w spółce z „ważnych powodów” na podstawie art. 869 § 2 k.c. było skuteczne. Istniejące w tym zakresie wątpliwości, przy jednoczesnym powzięciu przez sąd wieczystoksięgowy informacji o toczącym się postępowaniu o ustalenie istnienia spółki, dawały podstawę do uznania, że występują przeszkody do dokonania wpisu. Wobec tego nie można zarzucić oczywistej wadliwości orzeczenia. Złożone przez wnioskodawcę wypowiedzenie umowy spółki stanowi jednostronne oświadczenie woli, którego ocena w aspekcie skutków materialnoprawnych powinna być ostrożna, zwłaszcza przy uwzględnieniu spornych interesów uczestników postępowania. Sytuacja jest w tym przypadku częściowo inna, niż gdyby dokumentem uzasadniającym wpis była umowa stron, co do której treści brak sporu, albo też orzeczenie sądu.

W ocenie Sądu Najwyższego przesądzenie, czy spełniona została przesłanka „ważnych powodów” uprawniająca do wypowiedzenia udziału przez wspólnika na podstawie art. 869 § 2 k.c., pozostaje poza kognicją sądu wieczystoksięgowego. Ocena tego, czy zaszły ważne powody do wypowiedzenia umowy spółki ze skutkiem natychmiastowym ma charakter jednostkowy, dokonywana jest na podstawie konkretnych okoliczności, a zatem z reguły wymaga przeprowadzenia stosownego postępowania dowodowego, wykraczającego poza postępowanie, które może przeprowadzić sąd wieczystoksięgowy. Możliwe jest to jedynie w ramach procesu o ustalenie istnienia stosunku spółki, który - jak wynika z akt sprawy - jest w toku.

Uwzględniając powyższe należy uznać, że fakt dołączenia przez wnioskodawcę do wniosku oświadczenia o wypowiedzeniu udziału w spółce cywilnej z uwagi na zaistnienie przesłanki ważnych powodów wypowiedzenia wraz

z potwierdzeniem odbioru tego oświadczenia – mimo formy dokumentu z podpisem notarialnie poświadczonym – nie mógł w sposób niebudzący wątpliwości świadczyć o zasadności wniosku o wpis, a w konsekwencji nie przesądza o oczywistej wadliwości zaskarżonego orzeczenia.

Z tych przyczyn należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

jw